

של הספר — מהדורה „מתוקנת“ של „הר הקסמים“.

האומנם?

השוואת המהדורה, שיצאה לאור בשנת 1955 — שנת פטירתו של תומאס מאן — עם זו שלפנינו מעידה, שהמחבר לא כבא צורך לערוך תיקונים כהרגום הישן, למעט תיקונים מזעריים. התיקונים המזעריים כרו ללים, למשל, המרת מלים ארכיות („בזי לוחא“, „בריהוטא“, „מסתמא“ וכד') בשווי-הערך העבריים שלהם, אך גם במגמה זו לא ניכרת שיטתיות (בח"א, עמ' 206, למשל, נותרה המלה „זילחא“ כסרז'עודף של תרגום ישן). שינויי-הלקסיקון הקלים, הי באים במהדורה החדשה, תורמים אימנם לי רהיטות הקריאה („דלילים“ במקום „דכים“, „שיעוריי-קומה“ במקום „כברות“ וכד'), אך המהדורה „מתוקנת“ עדיין מכילה עשרות ומאות משפטים, ביחוד בקטעי-השיחה, הי זעקים לשינוי ולמודרניזציה (כגון, „הרי מראה לך כאלו כבר זכית בגדיליי-חרב...“, „אינד יכול לתבוע שאבני לשח-סורטי שלכם“). גם מגמתו של המחבר להמיר מלים לעוזיות בעבריות אינה מגלה עקיבות („אינטרנציונלי“ אכן הומר ב„בינלאומי“ אך המלה „יוריסטן“ נשארה בעינה). היטיב הי מחבר, ולא הוסיף במהדורה החדשה את ציון-המקום „שוטלנד“, שבא במהדורה הי קודמת. ציון-מקום זה איכלס את הספרים המתורגמים מגרמנית בימי-ילדותי ומאחר שלא מצאתיו באטלאס, חשבתיו לתומי לי מקום מוזר ומסתורי — ארץ השוטים וי הכסילים, או מקום-עינויים נורא, בו מייס רים בשוטים ובעקרבים — עד שהסתבר לי שאינו אלא סקוטלנד.

פרט לאלה, יש בספר שינויי-כתיב מעטים וכמה שינויים קלים בסידור הפסקות; אבל בעיקרו של דבר, לפנינו אותו תרגום עצמו, ללא שינויים מהותיים. וחבל שהמביא לבית הרפוס לא נתן דעתו לכללי-הזהב הקובע שי יצירה גדולה ערכת קיים ועומד לדורי-דורות, אך תרגומה של יצירה גדולה ראוי שי יתחדש מדי דור ודור.

שוב ושוב על סודות האהבה, ומדגיש את הדמיון בינה וכין המחלה — גם זו וגם זו כתוללות באדם אתם תהליכים אלכימיים מופלאים ואיתו תמורות מופלאות, הניתנות לו — בסיכומו של דבר — כוח להתייזב בשתי רגליו על קצה-המציאות ולהתמודד עם הקשיים, שהחיים מומנים לו.

בהקדמה לספר נייד המחבר, שלסיפור שלפנינו יש „כגז כלשהו עם האגדה“, יי אכן, כותרתו — „הר-הקסמים“ — מעלה את אחד משמותיו של ההר, שעליו כתי-אספות המכשפות בליל-זלפורגיס, לפי הי פילקלור הגרמני, ולפיכך נקרא הפרק האחרון בחלק הראשון, המהווה אחד מסיאלי של הרומאן, בשם „ליל זלפורגיס“. הנס קסטורפ, המבלה בדאבוס שבע שנים, בניתוק משאורי-החיים, עשוי להעלות צדדים מדמותו של „הנס בן-המול“, גיבור אגדות האחים גרים, שעבד בשירות אדוניו שבע שנים תמימות. הספר „שבע“ — מספר מאגי, האופייני לאגדות — מונח ביסודו של „הר-הקסמים“. הספר מכיל שבעה פרקים, אף שאין חפיפה בין שבעת הפרקים ובין שבע שנות שהותו של הגיבור בבית-המרפא. הנס קסטורפ התייתם בגיל שבע, ומחליט לעזוב את הי סנאטוריום בימי האחרונים של חודש יולי, היא החודש השביעי. את לילו עם קלודיה הוא מבלה אחרי שבעה חודשי ישיחה בי מקום. יואכים היה בסנאטוריום שבע פעי מים, המצטרפות כדו שבעים יום, והיא נפטרי בשבע בערב. קלודיה מתגוררת בחדר מספר שבע, ואילו קסטורפ בחדר מספר 34, שר סיפוחתיו עולות כדו שבע. גם בשם סטמברייני (סמ"ך יט"ית סגולית) מהדהד המספר שבע באיטלקית, וההומאניסט הנלהב, שגילו בין שלשים וארבעים, חוזר ומתנהג שוב ושוב באיטלקית, „סי“ („כד“ — אך „סי“ הוא גם ההו השביעי בסולם-הצלילים).

אכן, לפנינו אגדה בת המאה-העשרים, אגדה המשתאה ניבת סוד המחלה והכנות, ומוליכה לעבר המספנה, שהתקסמות מן המנות מיבילה אל אהבת-החיים ואל אהבת-הארץ.

□ תרגום ישן

מדרכי אבי-שואלי, שתירגם רבית מיציי רותיו של תומאס מאן וקנה לו את מקומו כמחברם המובהק והמרכזי של ענף-הספרות הגרמני, מניש — לדברי השער הפנימי

הרחק משאון החיים

תומס מאן
רישום: דוד לוי (C)

מאת זיוה שמיר

ראצינאלני, ובעצמו — בעל פושר-לוגי מדהים; הוא מאמין בחמלה ובטרויה בעת זבענה אחת; הוא מטיף לניאופרימיטיביזם ובו למדעים, ובעצמו — מלומד וי משכיל. המאבק על נפשו של קסטורפ הורג, אפוא, מן הסכימה הפרימיטיבית של הניס-טרויה מימי-הביניים, בהן נאבקים השטן וי האל על נפשי-האדם, גם אם סכימה כזו עומדת בתשתית הרומאן. והא ראייה — קסטורפ, שמינו נגזר, מן הסתם, מהשנות קסטור ופילוקס — שכות בניי התאומים של זאוס — מייצג כאן אדם, שתאומים כתי רוצים בקירבו — „כל-אדם“, שישני כתי חות נאבקים על זכות-הבכורה על נפשו.

אך אין זה רומאן-אידיאות בלבד, ודמיו יחתו אינו דמיון פלאקאטיות, שנגזרו לישי הצגתם של רעיונות פילוסופיים בעל-מא. לא נפקד כאן מקומו של „סכסוך-האהבים“, מיסודותיו המהותיים של הרומאן בכל תקופותיו. בשבעת החדשים הראשונים לי שהותו במוסד, קסטורפ רק מזהה בקלודיה וחישק בה ואחרי לילה אחד במהיצתה באה לקיצה כל התחנסת המינית שלי בשבע שנייה-חללתי ב„ברגהוף“, אך המחבר רצה

מיעב את אישיותו ומכשיר את עצמו לי יציאה לשדה-הקרב — לזירת-החיים. השי כלתו בבית-החלמה היא „הרמטית“, הן כמובן המילולי של המלה והן כמובנה הספציפי, כתהומי האלכימיה.

המספר רותיו שלפנינו גם רומאן על בעיות העידן והזמן, וכי הזמן הוא דמות פועלת ברומאן, ואכן, הזמן מתרחב ומתכר ויץ כאן הליפות, בהתאם להלחוד-רותו של הגיבור, ויחסותו של הזמן מהווה גם אהת התימות המרכזיות ברומאן, המלווה אותו כלייטמוטיב. הסנאטוריום אינו רק מקום-מרפא ריאליסטי, ואף אינו רק תפקיד בי זעיר-אנפין של אירופה השוקעת. מבחריו אינם רק גציגים על תכונות המתנגשים, שהביאו לשקיעתה של אירופה השוקעת של טרם מלחמת-העולם, „ברגהוף“ והוליו מי ייצגים, כנוסף למאבקי העידן והזמן, גם מאבקים כללי-אנושיים ועל-זמניים בין מערב ומזרח, בין הומאניזם וטוטאליטאריזם. וי אולם, מאבקים אלה אינם מתוארים באורה חדי-צדדי, בצבעי שהור ולבן, ואפסא הי יטועי, דרך משל, כטיף לסינוף ולסתגלנות, אך גם איתם מתרבה: הוא דוגל באי-

תולה באישיותה. הנס קסטורפ מבלה את עיתותיו בקריאה, בלמידה וביווי כוח, כשהוא נקלע בין שני בני-פלוגתא מעניינים: סטמברייני המשכיל-ההומאניסט, הדוגל בדמוקראטיה ובקידמה וגאפסא היהודי-המומר, שהפך לישיעי, וי מטיף לשמרנות יתירה ולאירעהיים מינאטר סי. קלודיה, שבינתים עובה את הסנאטור-יום, חוזרת בחברתו של פיפרקורן, בעלי מטעים עשיר, ושוב עוזבת, בעקבות ההאבר דתו של האחרון, פייצתה של מלחמת-העולם הראשונה שמה קץ לאווירת הרוג, שנשתררה ב„ברגהוף“, וקסטורפ עוזב לביתו ויוצא לשדה-הקרב, יציאה שיש בה מן הי יציאה אל החיים. אהר הישות ההרמטית בסנאטוריום, המקבילה למעין מצב עוברי, „הר-הקסמים הוא בראש ובראשונה רומאן ריאליסטי, המכיל היאורי-טבע ונוף אנושי. הנחרתים היטב בזיכרון, בשל עוצמתם וי מהימנותם. יש בו גם יסודות ממסורת רומאן ההשכלה, נוסח „וילהלם מייסטר“ של גתה ו„היינריך הירוק“ של קלר. הנס קסטורפ מבלה שבע שנות „לימודים“ בסנאטוריום הבינלאומי בדאבוס — שנים שבהן הוא

תומאס מאן, „חר הקסמים“, א'—ב', עברית: מרדכי אבי-שואל, המלביה"ד: חיים פלג, ספריית-פועלים, המפעל לתר-גומיימופת, 1977, 346 עמ' + 375 עמ'.

כשנתיים לפני שפרצה מלחמת העולם הראשונה, ביקר תומאס מאן את אשתו בסנאטוריום של חולי-שהפת בדאבוס-פלאץ שבקאנטון גראובינדן. בכפר-הנופש האלפיני לקה תומאס מאן בריאותו, והרופאים יעזו לו לשהות במקום כחצי שנה, אך הוא עזבו מקץ שלושה שבועות. את חוויותי והבהותי מימי שהותו בדאבוס, הודרו הסופר להעלות בספוריקצר הומוריסטי בשם „הר-הקסמים“, שכתבתו לא נשלמה. בינתיים פרצה המל-חמה, ותומאס מאן העמיק את עניינו כי בעיות תרבות וחברה ובשאלת זהותה של גרמניה בעידן המודרני, ואף פירסם את היגיו באסופת-מסות, שנשאה את השם „מחשבותי של אדם לא פוליטי“. את רעיונותיו ודעותיו, שנתנכשו במסות, יצק מאוחר יותר לתוך דפוסו המוכנים מראש של הסיפור הקומי הבלתי-גמור, שהתרחב והפך לרומאן אידיא ארוך ומעניין, שיצא לאור רק ב-1924. פרטים מאלפים אלה כלרי לים בספר „תומאס מאן“, פרי-עטה של הי מבקרת איגנאס פויררליכט, שחקרה את ארכיונו של הסיפור בציריך.

□ אגדת קסמים מודרנית

הנס קסטורפ, מהנדס צעיר מהאמבורג, מבקר את בן-דודו יואכים ב„ברגהוף“ — סנאטוריום מהדר בדאבוס-פלאץ. כוונתו הי מקורית היא לשהות במקום שלושה שבי עות, אך בשל פגם שמחגלה בריאותו, היא צטאר בדאבוס שבע שנים חמימות. מצעיר „פשוט“, בעל היקף-התעניינות צר ומוגבל, הוא הופך לבעל אופק רחב ול„בן-אונים לחיים“, בזמן שהותו בסנאטוריום, הוא מת-אהב בקלודיה שושא, גברת רופיה צעירה, שבשמה הצרפתי (Chauchat) השתמעויות על יחוס חתולי, אבל למעשה היא רגישה ואינטליגנטית, והשם גיתו לה, כנראה, בשל התכונות המיסטיות-הדימיגייות, שהמחבר